

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Класичного приватного університету
д.держ.упр., проф. Боклаг В.А.

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

*доктора наук з державного управління, професора
РОМАНЕНКА ЄВГЕНА ОЛЕКСАНДРОВИЧА*

на дисертацію Денисюк Людмили Миколаївни на тему «Механізми взаємодії суспільства, бізнесу і влади в умовах війни та повоєнного відновлення України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Питання розвитку партнерства суспільства, бізнесу і влади в Україні не є новим і вже протягом тривалого часу широко обговорюється в наукових колах, адже існує розуміння, що така взаємодія може привести до багатьох позитивних наслідків: зміцнення демократичних інститутів (подальше становлення громадянського суспільства, утвердження цінностей демократії, зміцнення довіри до влади); підвищення якості життя населення та більш ефективного вирішення соціальних проблем (подолання бідності та безробіття, створення безбар'єрного середовища та впровадження соціальної інклюзії, підвищення якості освіти та охорони здоров'я, покращення стану навколишнього середовища); випереджального розвитку економіки. Проте, незважаючи на наявність широкого наукового і суспільного інтересу, питання взаємодії суспільства, бізнесу і влади завжди було пов'язане з цілою низкою проблем, які досі залишаються не вирішеними. Крім того, у сучасних умовах, коли Україна потерпає від страшних наслідків повномасштабної російської агресії, проблемні питання, пов'язані зі взаємодією суспільства, бізнесу і влади набувають особливої гостроти, а їх вирішення наразі є як ніколи актуальним. Найважливіший акцент у рамках міжсекторальної взаємодії робиться на ефективній співпраці, в основі якої – врахування спільних інтересів і дій на благо суспільства, яке сьогодні вимушене виживати в умовах війни.

Із вищезазначеного зрозуміло, що дослідження Денисюк Людмили Миколаївни є актуальним, своєчасним та обґрунтовує новий підхід до вирішення науково-прикладного завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів

взаємодії суспільства, бізнесу і влади в умовах війни та повоєнного відновлення України.. Спрямованість наукового дослідження відповідає предмету наукової спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації, є теоретично обґрунтованими, що забезпечується застосуванням раціональної сукупності сучасних загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання. Дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, в якому розкрито обрану автором тему. Обґрунтування положень дисертаційного дослідження є змістовним і переконливим. Сформульовану у роботі мету дослідження досягнуто, вона відповідає заявленій темі і спрямована на обґрунтування теоретичних положень та розробку практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів взаємодії суспільства, бізнесу і влади в умовах війни та повоєнного відновлення України. Поставлені у роботі завдання вирішено повною мірою, що знайшло своє відображення у відповідних висновках і пропозиціях дисертантки.

Цілком логічною виглядає структура викладення матеріалу у дисертаційній роботі. Її перший розділ присвячений дослідженню теоретичних засад та історичних передумов становлення механізмів взаємодії суспільства, бізнесу і влади в Україні (стор. 25-58). У другому розділі здійснено аналіз сучасного стану діалогу суспільства, бізнесу і влади в умовах викликів війни; досліджено нормативно-правове забезпечення взаємодії суспільства, бізнесу і влади в Україні; розглянуто досвід повоєнного відновлення закордонних країн задля визначення основних пріоритетів взаємодії суспільства, бізнесу і влади в умовах війни в Україні (стор. 60-122). Третій розділ безпосередньо присвячено окресленню шляхів вдосконалення механізмів взаємодії суспільства, бізнесу і влади в умовах війни та повоєнного відновлення України (стор. 125-152). До кожного розділу сформульовано чіткі та логічні висновки.

Також обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечено коректністю визначення об'єкту та предмету дослідження, обраними методами дослідження, використанням широкої джерельної бази (224 найменування) за темою дисертації.

Дисертацію виконано в межах тем науково-дослідної роботи Класичного приватного університету «Баланс публічних і приватних інтересів при правовому регулюванні суспільних відносин» (номер державної реєстрації 0122U002006), «Формування ефективних механізмів управління в публічній сфері в умовах суспільної нестабільності» (номер державної реєстрації 0124U000811). Внесок здобувача полягає в розвитку науково-теоретичних засад функціонування

механізмів взаємодії суспільства, бізнесу і влади та обґрунтуванні шляхів їх удосконалення.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, також підтверджується публікацією основних результатів дослідження у наукових виданнях. Зокрема, за темою дисертації опубліковано 9 наукових праць, з них: 5 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в науковому періодичному виданні, яке індексується в міжнародній наукометричній базі даних Scopus, 3 – матеріали конференцій.

Основні ідеї дисертації були оприлюднені на таких науково-практичних конференціях: «Modern aspects of modernization of science: status, problems, development trends» (Vienna, Austria, 2023); «Modern aspects of modernization of science: status, problems, development trends» (Paola, Malta, 2023); «Сучасні стратегії сталого розвитку держави і суспільства в контексті глобальних викликів» (Вроцлав, Республіка Польща, 2022).

Вищевикладене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації Денисюк Л.М.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота Денисюк Л.М. представляє собою цілісне дослідження, спрямоване на вирішення актуального науково-прикладного завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів взаємодії суспільства, бізнесу і влади в умовах війни та повоєнного відновлення України. До положень дисертаційного дослідження, які відзначаються своєю новизною слід віднести:

По-перше, запропоновану автором вперше структуру механізму взаємодії суспільства, бізнесу і влади (рис. 3.1.1). Зокрема, у дисертації виділено такі його компоненти як (стор.125-128): спільний орган координації, основною метою якого є гарантування представництва та врахування інтересів усіх зацікавлених сторін з орієнтацією на задоволення потреб кожної з них; суб'єкти взаємодії, тобто сукупність органів публічної влади, бізнес-структур і громадськості, що представляють інтереси мешканців, які проживають на цій території; інструменти, важелі, засоби, способи та методи впливу – все те, що запускає в дію конкретний механізм; об'єкти впливу, тобто весь перелік проблемних ситуацій або ініціатив відповідної адміністративно-територіальної одиниці; спільний орган аудиту, основним завданням якого є оцінювання ефективності прийнятих рішень спільним органом координації з метою вдосконалення його діяльності шляхом усунення недоліків та впровадження рекомендацій.

По-друге, удосконалена автором класифікація механізмів взаємодії суспільства, бізнесу і влади шляхом виділення (стор.127-128): організаційно-

економічного механізму, функціонування якого спрямоване на адаптацію до змін, спричинених умовами, обставинами або рушійними силами економічних явищ та процесів; ринкового механізму, функціонування якого пов'язане зі спільним регулюванням різних секторів ринку: праці, товарів і послуг, капіталу, засобів виробництва, природних ресурсів, землі та нерухомості; нормативно-правового механізму, функціонування якого передбачає спільне регулювання законодавчої й нормотворчої діяльності.

По-третє, підходи до спільної діяльності суспільства, бізнесу і влади, в основі яких автор вбачає процесний підхід, який, на відміну від функціонального (за якого кожен зосереджений на своїх функціях), забезпечує формування певного процесу як послідовності дій, спрямованих на досягнення конкретного й вимірного кінцевого результату, за якого всі учасники взаємодії зосереджені на реалізації спільної мети, що створює синергетичний ефект (підрозділ 3.1).

По-четверте, підходи до стратегічної діяльності суспільства, бізнесу і влади, удосконалення яких пов'язано із застосуванням циклу Шухарта-Демінга в синтезі з філософією кайдзен, що дає змогу встановити логічну послідовність повторюваних дій, спрямованих на безперервне забезпечення невеликих покращень у результаті скоординованих постійних зусиль з боку всіх учасників взаємодії й подолати такі негативні явища, як: втрати (усі види дій, які споживають ресурси, не створюючи цінності); невідповідності (будь-які відхилення від процесу); нераціональні дії (підрозділ 3.2).

Також наукова новизна дослідження простежується у положеннях дисертації, які набули подальшого розвитку, зокрема:

- визначення сутності поняття «механізм взаємодії суспільства, бізнесу і влади» як сукупності інструментів, важелів, засобів, способів і методів, за допомогою яких суб'єкти взаємодії (суспільство, бізнес і влада) через спільні органи координації та аудиту впливають один на одного та об'єкти соціально-економічної системи відповідної адміністративно-територіальної одиниці (стор. 125);

- окреслення концепції механізму взаємодії суспільства, бізнесу і влади, яка передбачає, що головне завдання такої співпраці – визначити потреби та інтереси суспільства і бізнесу, забезпечити їх максимальне задоволення за допомогою процесного управління й важелів влади, чим підвищується рівень благополуччя громадян і підприємств та забезпечуються довгострокові перспективи повоєнного відновлення й соціально-економічного розвитку певної території. Суспільство, бізнес і влада, відповідно до окресленої концепції, мають діяти як цілісний компонент механізму, об'єднаний системою цінностей, стратегічною метою, принципами, порядком та правилами взаємодії і спрямований на досягнення конкретного результату шляхом спільного планування діяльності та використання різноманітних форм і методів співпраці під час реалізації поставлених завдань (стор. 185);

– обґрунтування пріоритетності реалізації в умовах війни і повоєнного відновлення України таких стратегічних векторів взаємодії суспільства, бізнесу і влади, як: запобігання та протидія корупції; безпека й правопорядок; підтримка та розвиток бізнесу; збереження й розвиток закладів освіти; підтримка внутрішньо переміщених осіб та забезпечення умов для повернення громадян України, які виїхали за кордон (підрозділ 3.3).

Практичне значення дисертаційної роботи

Практичне значення сформульованих в дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій полягає в тому, що вони можуть бути застосовані суб'єктами публічного управління та адміністрування для налагодження ефективної взаємодії із суспільством і бізнесом на шляху подолання наслідків війни, повоєнного відновлення та подальшого соціально-економічного розвитку України. Зокрема, запропоновані підходи та розроблені рекомендації знайшли відображення в практичній діяльності Черкаської обласної ради (довідка про впровадження №01-61 від 23.08.2023 р.). Положення дисертаційного дослідження також можуть бути використанні в діяльності бізнес-структур при виробленні рішень з ряду важливих питань розвитку, що підтверджується відповідним документом ДП «Умань-Агро» (довідка про впровадження №262/1 від 24.08.2023 р.). Крім того, положення дисертаційного дослідження Денисюк Л.М. широко використовуються в освітньому процесі Класичного приватного університету (довідка № 124 від 16.10.2023 р.) і Запорізького національного університету (довідка № 01/01-13/15 від 30.01.2024 р.).

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Оцінюючи в цілому високий рівень розробки у дисертації Денисюк Л.М. теоретичних положень і практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків і пропозицій, окреслимо деякі зауваження та рекомендації:

На рисунках 3.1.3–3.1.5 автором представлено можливі моделі донорно-акцепторних зв'язків суспільства, бізнесу і влади. І тут є декілька моментів, на які потрібно звернути увагу.

По-перше, доцільно було надати роз'яснення до кожної з цих моделей, можливо, навіть надати приклади.

По-друге, за якою б моделлю не здійснювався зв'язок, він є частиною комунікаційного процесу між суспільством, бізнесом і владою. Загалом комунікаційний процес включає динамічну зміну етапів формування, передавання, приймання, розшифрування і використання інформації в обох напрямках при взаємодії комунікантів. Часто внаслідок недосконалої системи

комунікацій, особливо, коли відсутній зворотній зв'язок, суттєво знижується ефективність взаємодії. Тому, на нашу думку, доцільно було розкрити, яким чином має забезпечуватися ефективність комунікаційного процесу між суспільством, бізнесом і владою, а також розкрити особливості цього процесу в залежності від моделі донорно-акцепторних зв'язків (за наявності таких особливостей).

У своєму дослідженні автор неодноразово акцентує увагу на тому, що попри складну ситуацію в Україні, пов'язану з російською військовою агресією, її курс на інтеграцію до Європейського Союзу залишається незмінним. З огляду на це, доцільно було окреслити європейські виміри ефективної взаємодії суспільства, бізнесу і влади та обґрунтувати, яким чином міжсекторальна співпраця в Україні впливає на євроінтеграційний вектор розвитку та реалізацію національних інтересів у глобальному світі.

Поза увагою автора залишилося питання взаємодії суспільства, бізнесу і влади у забезпеченні соціальної інклюзії та безбар'єрності під час війни. Впровадження безбар'єрних рішень на рівні українських громад – один з головних пріоритетів Стратегії створення безбар'єрного простору, яка зараз реалізовується в Україні. І саме спільні зусилля суспільства, бізнесу і влади, на нашу думку, відіграють важливу роль у реалізації цього важливого напрямку.

На нашу думку, практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження значно б посилювалося, якби було представлено можливість їх впровадження у діяльності, скажімо, якоїсь громадської організації.

Зазначені зауваження не є принциповими і носять рекомендаційний характер та не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертація Денисюк Людмили Миколаївни на тему «Механізми взаємодії суспільства, бізнесу і влади в умовах війни та повоєнного відновлення України» є завершеним самостійним науковим дослідженням, в якому отримані нові результати, що в сукупності вирішують поставлене наукове завдання. Робота написана українською мовою з дотриманням наукового стилю викладення матеріалу. Тексту рукопису притаманна логічність, цілісність та пов'язаність положень дослідження.

Дисертація Денисюк Л.М. за актуальністю, обсягом і рівнем проведених досліджень, науковою новизною і практичною значимістю отриманих результатів задовольняє вимоги, що пред'являються до дисертацій згідно з Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим

постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261, а також відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (із змінами, внесеними згідно з постановою КМУ №341 від 21.03.2022 р.). З огляду на вищезазначене вважаємо, що автор дисертації – Денисюк Людмила Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі публічного управління та адміністрування.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

проректор з наукової роботи

Національного авіаційного університету (м. Київ),

доктор наук з державного управління,

професор

Євген РОМАНЕНКО

